

ՄԱՆԴԱԿՈՒՆԻՈՅ ԶԱՌԵՐՈՒՆ

ՄԷԿ ՆՈՐ ԶԵՌԱԳԻՐԸ

Նախնեաց գործերու Զեռագիրները ո՛րքան աւելի ըլլան թիւով՝ նոյնքան աւելի հնարաւոր կ'ըլլայ բնագրական վերականգնումը, եթէ սակայն ակզրեախայի (archetype) մը շուրջն արբանեկէն անոնք փութանք ըսել՝ որ Մանգակունւոյ Ճառերը, նայելով մեզի ծանօթ ընդօրինակութիւններուն, առհասարակ կը հեռանան սկզբնատիպ գըրուածքէ մը. վասնզի անոնցմէ իւրաքանչիւրը աւելի կամ նուազ չափով փոփոխուածներու ենթարկուած է, անձնիւր գրիչի կամայականութեան շնորհիւ, մերթ յաւելուածներով կամ յապաւումներով, մերթ քերականական ձեւերու զանազանութիւններով, և մերթ նոյն իսկ ինչ ինչ բառերու ռամկացումով: Մեր նպատակն ըլլալով ծանօթացնել մեր նոր Զեռագիրը որ վենետիկի Միսիթարեան Միաբանութենէն հրատարակուած (1860 թ. տպ.) երկաթագիր օրինակին վրայ առաւելութիւններ ունի, պիտի նշանակենք համեմատական ցուցումներով ինչ որ կարեւոր կը նկատենք, մէկզի թողլով ո՛չ կարեւոր տարբերութիւնները՝ որոնց կը հանգիպինք գրեթէ ամէն էջերու վրայ:

Անծանօթ չէ բանասէրներուն՝ որ Հ. Բ. Սարգիսեան 1895 ին հրատարակած իր Քննադատութիւն Յովնան Մանդակունւոյ գործին մէջ հեղինակին Ճառերուն (կամ Թուգթերուն) չորս գլխաւոր օրինակները իրարու հետ համեմատելէ յետոյ (Գլ. Զ. էջ 80-87)՝ մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ ըրած է անոնցմէ մին—Երուսաղիմական օրինակը—որ՝ գրուած ըլլալով ՊԺԲ. Թուին (=1363 ին)՝ վանուցս Մատենադարանին ունեցած օրինակներէն «հնագոյնը» համարուած էր, մինչդեռ այդ թուականէն Բէյ-Է-Էր-Ռէ-Ռէ գրուած մեր սոյն Զեռագիրը 1844 էն ի վեր (*) ցեցոտ անկիւնի

մը մէջ լքուած կը մնար, ու պիտի փնտնար անշուշտ, եթէ մեր պատուական միութաններէն Տ. Մեսրոպ Վ. Նշանեան (այժմ եպիսկոպոս) բախտը չունենար զայն դուրս բերելու այդ մութ խորշէն՝ քանի մը տարիներ առաջ:

Մեր Զեռագիրը կը պարունակէ իրեն յատուկ կարգով մը՝ Տպագրին ԻԸ Ճառերը միայն, որոնցմէ երկուքն են Ողբը (ուսանաւոր) և Աղոթքը, իսկ միւս մասնը գըրուածները (էջ 107—219) չիկան իր մէջ: Ունի իր առանձին Յիշատակարանը՝ որմէ ետքն ընդօրինակուած է միւսինոյն գրչով Ճառ մը յանուն «Երանելոյն Եփրեմի Խորին Ասորոյ ասացեալ Խօսք և Բանք ըզ-ձալի և փափագանաց որ զհասն յողիս վերացուցանեն»: Հին բոլորգրով զազափարուած այս զօրախտ օրինակին սկիզբէն քանի մը թուղթեր ինկած են, որով և կը պակսի Նախադրութիւնը՝ եթէ կար: Իր առաջին տողերը կը համապատասխանեն Տպագրին Ա. Ճառին «Ապա տպաշխարհցից» բառերուն (էջ 18 տող 9):

Աւելորդ է ըսել որ մեր համեմատութիւնները ատկէ կ'սկսինք, հետեւելով Տպագրին Ճառերու կարգին, և զիմացը նշանակելով մեր Զեռագրին Ճառերուն կարգը:

Բայց նախ զնենք յիշատակարանը ամբողջութեամբ:

«Գոյացուցչին բոլորեցունց անպատում և երկայնամիտ Սուրբ Երրորդութեանն որ ներէ ամենայնի, որ վեհազոյն է քան զամենայն բարերարութիւնս իւր, նմա փառք յաւիտեան և յաւիտեան յաւիտեանից. որ ետ զարութիւն տկարութեանս մերում հասանել ի գիծ վերջին այսմ լուսազարդ և աստուածապատում մատենի՝ զոր ի հոգւոյն սրբոյ ազգմանէ արարեալ է երկիցս երանեալ սուրբ վարդապետն (ՆԵՂԷՍԷՆԷՆ ԲԱՆԷՐԷՆԷՆ ԵՎԷՆԷՆ) . . . ացն կամաց, որք զահ անկ առնին ըզմտաւ ածեն, ոմն վասն պահոց, ոմն վասն ազաթից, ոմն վասն ողորմութեան, և որոց այլ ինչ պակասութիւն է զործոց: Արդ ես նուազս և վերջինս յորդիս եկի-

(*) Դանիէլ Քանանայ Բերիացի նուիրած էր զայն Ս. Աթոռոյս՝ այն տարին երուսաղէմ եկած ըլլալով:

(*) Դիտումեաւոր կ'երեւի է այդ անխնայ բերուածքը մոլեռանդի մը ծնւթով, Հաւանական է որ Յովհանն Մայրագոմեցոյ անունը գրուած էր հոս:

ղեցոյ ՍԻՈՆ հանդերձ եղբարբ իմով Թա-
թիտի Կատաւտի Հանիսին Սիմաունի
ցանկացող եղաք այսմ հրաշապայծառ եւ
հոգեւոր կտակիս լինել առ ի յիշատակ
մեզ եւ ծնաւդաց մերոց. եւ զրեցաւ սա
յորում էր թուական Հայոց ՈՅԹ (= 1210),
ի լեւոն որ կոչի ԱԿՍԱԿՈՒՄԵՐ, ի գեղն ՄՈՒ-
ՇԵՂԿԱՅ, ի յանապատն ՆՈՐՍԵՍԻ, առ զը-
րան աստուածաբնակ սուրբ Աստուածածնին.
յառաջագործ թիւն հաւրն Նորեսի եւ երկրոր-
դին Թէոդոսի, որք բարեմիտ կամաւք բղ-

տկարութիւնս իմ զօրացուցանէին: Վասն
որոյ աղերս թախծանաց ժառուցանեմ, ով
աստուածաբնակ հարք եւ եղբարք, յորս(!)
եւ յերեսս անկեալ յուսովիւ պաղատանաւք
վարձս վաստակոց եւ պարզեւ ողորմութեան
ի ձէնջ այս շնորհեսցի ինձ՝ աղաւթիւք յի-
շել զիս եւ զծնողսն իմ, եւ զհոգեւոր հայրն իմ
զՍարգիս (*): Տէր Յիսուս Քրիստոս ու-
ղորմալ Յուսեփայ եւ Կորգոյ եւ իւրացն
որ դարձ... (Եւանջ. Է. Ի. Զ. Գ. Զ.):

Անցնինք այժմ մեր ասաջագործ բնագրական համեմատութիւններուն

Տպագիրք (ձառ Ա.)

Ձեռագիրք (ձառ Ա.)

էջ 18 տող 13 Էւ--ւ Բ--ւ
» — » 15 ամյամ առնելով.
» — » 26 եւ ոչ առնես...
» 19 » 4-36 Թողութիւն-մեծապայծառ
» 20 » 1 համարձակադէմ եւ զու-
արթ երես

Այս Է այսպիսիք
որ ի յօր առնելով
Էւ--ւ Էւ. սահմանեալ դառնալ ի չարեացդ
եւ ոչ կատարես.
(Եւանջ. Է. Ի. Զ. Գ. Զ.)
համարձակադէմ եւ զուարթագին երեսօք.

(ձառ Բ.)

(ձառ Բ.)

» 21 » 8 խառն են
» — » 10 ի գեղս սորա
» — » 15 վաղուհնէ ի վաղիւ
» — » 19 ելք յաշխարհէս
» — » 22 գերիվարաց վարեալ
» — » 23 հառաչես արտառուել
» — » 28 երամակից...
» — » 30 րդձափափկութեանցն
» — » 31 սպառնալեաց ահեղ տան-
ջանացն.
» 22 » 4 անվարձ զնասցուք...
» — » 16 հեռի եմք
» — » 1 վարուց առաքինութեան...
» — » 1 շեղեալք
» — » 4 ահից սաստիցն
» — » 5 եւ տարացոյց օրինակացն
աղետիցն իմասցուք
» — » 15 աշխատիցն
(Շարունակելի)

խառնին
ի գեղս ողորմ զիրաց
վաղուհնէ ի վաղիւ
ելք մեր յաշխարհէս
ի գերիվարաց վարեալ
հառաչես արտառուել
Էւ--ւ Էւ. եւ դասուց սրբոց դասակից
[ը]ղձափափուգ փափկութեանցն
սպառնալեալք ահեղ աշխարհէ տանջանաց.
(Հմ. Տպ. էջ 39 տող 1)
Էւ--ւ Էւ. մի՛ զմիօրեայսն հոգասցուք եւ
զյաւիտենականսն տանջեսցուք.
Իսկ մեք որ հեռի եմք
Էւ--ւ Էւ. հիւանդացեալք մեղաւք եւ
ծրդեալք ախտիւք անօրէնութեամբ
շաղեալք
աշխատացն
եւ ի տարացոյց օրինակացն
զանանց աղետիցն իմասցուք
ախտիցն (Եւանջ. Է. Ի. Զ. Գ. Զ.)
Ե. Ե. Դ.

(*) Գրիչը երկիցս կը յիշատակէ իր վարդապետը Ձ. եւ ԺԱ. ձառերուն վերջը... զՍարգիս վար-
դապետն իմ որ յայսմ ամի (1210 թն) փոխեցաւ ի Քրիստոս յերեսաղլմ բաղար...: